perstatinėti. Šiuo metu išlikusios šešios vieno pastato rūsio patalpos. Kitos patalpos užverstos griuvenomis, jų skliautai išgriauti. Kultūrinio sluoksnio storis 0,5-4,5 m. Didžiojoje tirto ploto dalyje kultūrinio sluoksnio horizontai sumaišyti. XVI-XVII a. kultūris sluoksnis išlikęs maždaug 20 kv. m plote, buvusio kiemo ir spėjamo tualeto vietose. Tyrimų metu surasta XVI-XIX a. buitinės keramikos, koklių, geležinių dirbinių fragmentų, monetų.

Giedrius Puodžiūnas, Gintautas Zabiela

Anykščių senamiesčio kultūrinio sluoksnio kasinėjimai

LII, talkininkaujant Anykščių A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialiniam muziejui 1992 ir 1993 metais toliau tyrinėjo Anykščių senamiesčio kultūrinį sluoksnį. Kasinėta 6 įvairiose vietose, kuriose bus tiesiamos komunikacinės trasos, statomi pastatai. Dviejose iš jų aptikti viduramžių kultūriniai sluoksniai, kitur tebuvo XIX-XX a. sluoksniai ar suardymai.

A. Baranausko paminklo aplinkoje (Vyskupo skvere) pratęsti tyrinėjimai, pradėti 1991 m. (žr. ATL 1990 ir 1991 metais. V. 1992. T. 2. P. 73-77). P sklypo dalyje 1992 m. ištirtas 42 kv. m plotas būsimų elektros ir vandentiekio trasų vietoje. Rastas iki 40 cm storio nesuardytas kultūrinis sluoksnis, kuris storėja Vilniaus gatvės link. Dėl tyrinėtų plotų siaurumo neįmanoma kalbėti apie konkretų sklypo užstatymą. Atrodo, kad jis buvo gana padrikas. Kultūriniame sluoksnyje gana gausu įvairių dirbinių. Iš metalinių paminėtina pora geležinių dvinarių žirklių, dviejų peilių geležčių liekanos, bato pasagėlės dalis, Rygos ir

Jono Kazimiero šilingai. Įdomi plote 3 rasta akmeninės liejimo formos dalis (20 pav.). Išlikęs 3,2x2,1x2,1 cm dydžio jos kampas su skylutės metalui supilti dalimi bei žalvarinis sutvirtinimas. Formelėje buvo liejama augaliniu ornamentu puošta skardelė-apkalas. Tai jau antras panašus radinys šioje miesto dalyje, liudijantis apie čia dirbusį juvelyrą.

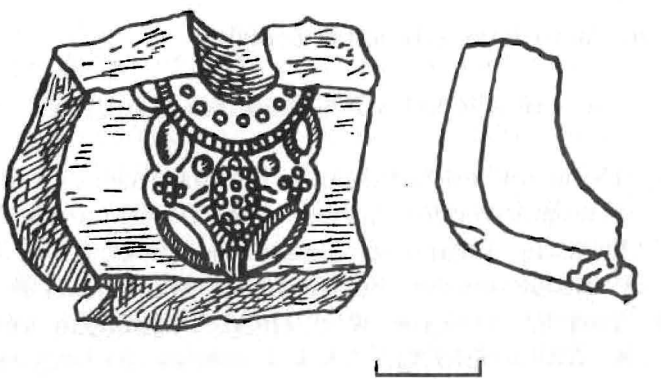

20 pav. Liejimo formelė iš Anykščių

Ties R sklype stovinčio medinio namo siena atidengta apie 17 m pločio bei 1,4 m gylio duobė, primenanti griovį. Ji pripildyta pilko priesmėlio su gausiomis keramikos, koklių šukėmis, smulkiais patinuotais stikliukais. 2O cm virš duobės dugno rastas

sveikas neglazūruotas karnizinis 19,5x1O,5 cm dydžio koklis su laužyta bangele apačioje bei įstrižomis linijomis papuoštu karnizo voleliu. Dugne bei palei duobę gausiai rasta gana stambių geležies gargažių. Maždaug 6 kv. m plote surinkta apie 8O jų gabalų, sveriančių apie 4O kg. Tikėtina, kad kažkur netoliese bus dirbęs kalvis.

Anykščių draudimo įstaigos užsakymu buvo atlikta archeologinių darbų priežiūra Vilniaus gatvėje Nr. 4, būsimų vandentiekio, kanalizacijos bei šiluminės trasos tiesimo vietose. Lygiagrečiai su Vilniaus gatve kastoje vandentiekio trasos atkarpoje aptiktas kultūrinis sluoksnis labai menkas, didesnė jo dalis sunaikinta tiesiant ankstesnę vandentiekio atšaką. Antra vandentiekio trasos atkarpa kasta Š kryptimi pastato Nr. 4 link. Intensyviausias kultūrinis sluoksnis aptiktas šalia namo Nr. 4 R sienos. Tai 25-3O cm storio juodžemio sluoksnis. Jame aptikta pavienių puodo šukių, koklių fragmentų. Kanalizacija tiesta į ŠR nuo pastato R sienos. Jos vietoje rastas tamsiai pilko riebaus šlyno sluoksnis, siekęs iki 12O cm storio. Jis vienalytis, radinių jame nepasitaikė. Matyt, tai buvusios kūdros dalis. Į Š nuo ŠR namo kampo kastoje šiluminės trasos vietoje aptikti vėlyvi supiltiniai, archeologiškai nevertingi sluoksniai.

Šalia pastato R sienos esančio priestato 1 m gylyje atidengta stačiakampio formos juodos maišytos su degėsiais žemės dėmė. Į 9Ox6O cm dydžio, 8O cm gylio duobę buvo suverstos koklių nuolaužos.

Surinkta didelė koklių kolekcija. Kultūriniame sluoksnyje rasta tik apie 3O vienetų nedidelių jų fragmentų, daugiausia nuo puodyninių ir augaliniu ornamentu puoštų koklių. Gausiausiai surinkta koklių fragmentų su 1678 m. data ir ereliu plokštėje - iš viso 88. Koklio dydis - 19x18 cm, aukštis - 9 cm. Erelio vaizdas

labai neryškus, daug kur aplipęs moliu. Dalis šių koklių glazūruoti žalsvai ar rusvai. Mažiau pasitaikė plokštinių koklių su augaliniu kiliminiu ornamentu - apie 2O fragmentų. Šie kokliai buvo truputį mažesni - 19,5x16 cm dydžio ir žemesni - 2,5 cm aukščio. Jų reljefas ryškus, patys kokliai neglazūruoti, irgi XVII a. Karniziniai kokliai taip pat dviejų rūšių. 2O fragmentų yra nuo koklio, vaizduojančio du vienas į kitą plaukiančius delfinus, kurių apačioje pavaizduota stilizuota gėlė. Šių koklių dydis -15x12, glazūra skaisčiai rausva. 21 fragmentas yra nuo karnizinių koklių su voleliu, kurių sveikas egzempliorius buvo rastas duobėje. 44 fragmentai priklauso puodyniniams neglazūruotiems kokliams 1O cm skersmens dugnais. Tarp jų nėra nei vieno sveiko, didžiausias išlikusių sienelių aukštis 6-7 cm.

Atskirai pažymėtinas neglazūruotas herbinis koklis. Išlikusiame 17,3x14,1 cm dydžio plokštės fragmente pavaizduotas 4 lankų ryškiai atspaustas herbas. Kairėje apačioje pavaizduota strėle perverta širdis, viršuje - gulbė, dešinėje apačioje - kryžius ir 4 pusmėnuliai, viršuje - 4 laukų skydas. Koklio su analogišku motyvu dešinioji pusė 1991 m. buvo rasta Anykščių dvarvietėje. Herbo priklausomybė lieka nenustatyta, tačiau tai aiškiai vienas iš Anykščių dvaro valdytojų, matyt, turėjęs namus ir kažkur mieste netoli bažnyčios.

Apie 37O koklių fragmentų priklauso jų sienelėms bei nenustatyto ornamento plokštėms (smulkūs). Visa ši koklių kolekcija rodo, kad kokliai yra greičiausiai iš dviejų krosnių.

Tyrinėtose vietose surinktos 1196 puodų šukės, neįskaitant atrinktų smulkių ar neišraiškingų fragmentų. Tarp jų 418 pakraštėlių, 574 sienelės bei 2O4 dugnai. Puodai daugiausia neglazūruoti, pagaminti vietos puodžių. Ornamentuotų šukių mažai - vos 18. Jos daugiausia puoštos bangele, įspaustomis linijomis, atvežtinė

glazūruota plonasienė keramika - kombinuotu persipynusių rombų formos įspaudėlių ornamentu. Iš retesnių keramikos radinių pažymėtina įspaudais puošta puodo ąsa, apvali keptuvės rankena.

Stiklo rasta nedaug, vos 18 fragmentų. 5 šukės priklausė stikliniams buteliams, iš kurių vienas buvo pagamintas iš melsvai žalsvo stiklo, 9,6 cm skersmens smarkiai išgaubtu (iki 6 cm) dugnu.

Visa surinkta medžiaga datuojama XVI-XVIII a. Gausi keramikos kolekcija pakankamai gerai charakterizuoja Aukštaitijos miestų buitį, nors iš kitų gyvenimo sričių medžiagos sukaupta dar labai mažai.

1993 m. Anykščių dvarvietės PR dalyje ištirta 16 šurfų (iš viso 16 kv. m plotas). 15-25 m į P nuo cerkvės rastas iki 1,8 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio didžioji dalis susiformavo XX a. nuo aukštesnių vietų sustūmus žemes su įvairiais XVII-XX a. radiniais: plytgaliais, čerpių fragmentais, žaliai galzūruotais koklių gabalėliais, puodų šukėmis, stiklų duženomis. Arčiau cerkvės aptikti iš lauko akmenų krauti pamatai. Visa ši medžiaga rodo, kad cerkvė bei teritorija į PR-R nuo jos ir buvo seniausių Anykščių dvaro rūmų vieta, o teritorija į ŠV nuo cerkvės visais laikais buvo neuž-statyta ir naudota kaip dirbama žemė.

Virgilijus Raškauskas

Archeologiniai tyrimai Vilniuje, Aušros Vartų gatvėje

Prieš Popiežiaus vizitą, 1993 m. liepos-rugpjūčio mėn., Aušros Vartų gatvėje buvo keičiama gatvės danga bei požeminės komunikacijos. Darbta 210 m ilgio gatvės atkarpoje nuo Aušros ir Ba-